

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-3-67-77>
УДК 929:58(091)

Крецул Н.І.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

РОЛЬ В.І. ЛИПСЬКОГО В СТАНОВЛЕННІ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

Анотація. У статті на основі вивчення та аналізу наукових, літературних, архівних та інших джерел осмислюється наукова, організаційна та громадська діяльність академіка В.І. Липського на посту президента Всеукраїнської Академії Наук. При цьому вказано на процеси, які відбувались у суспільно-політичному житті України у 1918-1928 роках. Показано умови, в яких проходили організація, відкриття та розбудова Української академії наук, названо активних учасників такої важливої події в житті української науки. Показано заслуги В. Липського в роботі та керівництві такою науковою установою, як Всеукраїнська Академія наук, а також низкою комісій: Комісією УАН по вивченню природних багатств України, Комісія по вивченню фауни України, Комісією енциклопедичного словника, Озерною комісією. Вказано, що академік В. Липський брав участь у закладанні фундаменту української науки, він бачив перспективи її подальшого розвитку. Звернуто увагу на його роль в становленні та збереженні головної наукової установи країни – Української академії наук.

Ключові слова: Липський В.І., президент, Українська Академія наук, комісії, експедиції.

Kretsul Natalia

Pereyaslav-Khmelnitsky Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University

V.I. LIPSKY'S ROLE IN THE DEVELOPMENT OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE

Summary. In the article on the basis of studying and analysis of scientific, literary, archival and other sources, the academic, organizational and public activity of academician VI is interpreted. Lipsky as the President of the All-Ukrainian Academy of Sciences. It is indicated in the processes that took place in the social and political life of Ukraine in 1918-1928. The conditions under which the organization, opening and development of the Ukrainian Academy of Sciences took place, are shown as active participants in such an important event in the life of Ukrainian science. The significance of academician Volodymyr Ipolitovych Lipsky's activity during the period of formation and strengthening of the Ukrainian Academy of Sciences was revealed, which, with his knowledge, served the cause of the organization of science in Ukraine. The achievements of V. Lipsky in the work and management of a scientific institution such as the All-Ukrainian Academy of Sciences, as well as a number of commissions: the Commission of the Ukrainian Academy of Sciences on Natural Resources Exploration, the Commission on the Study of the Fauna of Ukraine, the Commission of the Encyclopedic Dictionary, the Lakes Commission, the Commission for the Survey and Regulation of the Reserve Chapli. Active scientific-organizational activity of the scientist testifies to his organizational abilities and complements his creative personality. The history of the Botanical Museum of the Central Scientific-Natural Museum and the Institute of Botany of the National Academy of Sciences of Ukraine are connected with the created and headed by V. Lipsky Botanical Office, Herbarium (1922) and the Department of Flowering Plants (1919), which became part of their base. It is stated that academician V. Lipsky participated in laying the foundations of Ukrainian science, he saw the prospects for its further development, sought to bring it to the world level. The attention is paid to his role in the formation and preservation of the main scientific institution of the country – the Ukrainian Academy of Sciences.

Keywords: Lipsky V.I., president, Ukrainian Academy of Sciences, commissions, expeditions.

Постановка проблеми. Академік В. Липський увійшов у історію ботанічної науки, як автор понад 100 наукових праць, переважна більшість з яких – фундаментальні монографії. Його роботи відзначались винятковою широтою інтересів, надзвичайною ерудицією та літературною своєрідністю викладу матеріалу. Досягнення вченого в галузі флористики, систематики рослин, географії, знань організації роботи ботанічних садів, гербарної справи, іноземних мов (як сучасних, так і давніх) дозволили йому зайняти місце в одному ряду з відомими вченими. Зібрані ним гербарні колекції до сьогоднішнього дня мають значну наукову цінність.

В.І. Липський був одним із фундаторів та перших дійсних членів Української Академії наук (УАН). Саме його було обрано першим директором Ботанічного Саду (1918), який створювався при цій науковій установі. Академік В.Липський

обіймав посаду президента Української Академії наук у досить не простий для найвищої наукової установи України час (1922-1928).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ім'я академіка В.І. Липського на сьогодні відоме в колах учених-ботаніків та істориків науки, і ми звичайно не можемо стверджувати, що воно забуте. Роль вченого в розвитку ботанічної науки була в свій час відзначена в ряді біографічних статей та оглядових публікаціях [1; 2; 3; 6; 12]. Певна спроба аналізу наукової діяльності В. Липського зустрічається в наукових, науково-популярних виданнях, ювілейних статтях та в узагальнюючих працях із розвитку біологічних наук.

Серед багатьох аспектів проблеми частіше всього дослідники звертались до висвітлення петербурзького періоду діяльності, вважаючи його основним та найбільш продуктивним у житті

вченого [2; 6; 11]. Вивчалось також питання відвідування ним ботанічних садів світу та вивчення їх роботи [6; 11; 12]. Майже поза увагою дослідників залишилась діяльність В. Липського в другому київському періоді, участь його в роботі по організації Української Академії наук, діяльність на посаді президента Української Академії наук.

Мета статті – показати значення діяльності академіка В.І. Липського на посту президента ВУАН, подальшої організації та розбудови наукових установ в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Лютнева революція (1917 р.) у Росії започаткувала процеси відродження української державності, а жовтневий більшовицький переворот прискорив соціальне й національне розмежування й поставив на порядок денний проблему альтернативного розвитку України. Другий Універсал (22 січня 1918 р.) відновив українську державність. Подальшими формами розвитку української державності стали Центральна Рада, Гетьманська держава, Директорія, що об'єдналася з ЗУНР (січень 1919 р.) На розвитку науки даного періоду відбилися процеси, що відбувались у суспільно-політичному житті країни.

У квітні 1918 р. влада в Україні переходить до помірковано-консервативного уряду гетьмана П. Скоропадського. Гетьманський уряд і особисто П. Скоропадський виявили розуміння того, що без підтримки науки, освіти не можна було вирішувати питання будівництва держави. Саме Гетьманській державі належить пріоритет заснування Української Академії наук. Міністром народної освіти Гетьманату був відомий історик М.Василенко, який і розпочав підготовчу роботу по створенню Академії. Саме він переконав В. Вернадського, який на той час перебував на Полтавщині, узятися до її організації. Робота по організації та відкриттю УАН стали головною справою великого вченого під час його перебування в Україні. «Приїхавши до Києва, я був дуже захоплений можливістю створення УАН, – згадував В. Вернадський. – Мені здається, я був тоді в Києві єдиною особою, яка практично була знайома з академічною роботою (...). Я погодився вести дві комісії: 1. Комісію по питаннях, що стосуються вчених та вищої школи взагалі в Україні. Секретарем цієї комісії був молодий київський професор Б. Личков. 2. Комісію по складанню Статуту УАН. Секретарем був В. Модзалевський» [25, с. 129]. До комісії було запрошено деяких петроградських академіків та професорів вищих шкіл Росії. Над підготовкою відповідних документів працювали Д. Багалій, М. Кащенко, Г. Павлуцький, О. Сперанський, Є. Тимченко та ін. Комісія з розробки законопроекту УАН працювала з 9 липня по 17 вересня 1918 р., вона провела 23 засідання та підготувала 27 записок, які торкалися створення українських наукових установ. До роботи з організації Академії намагались залучити М. Грушевського, кандидатура якого розглядалась як основна на посаду її президента, але він відмовився брати участь у цій роботі.

Українська Академія наук була заснована 14 листопада 1918 р., а вже 27 листопада на першому настановчому Спільному зібранні УАН В.Вернадського було обрано першим президен-

том, А. Кримський став її неодмінним секретарем [7]. На новостворену Академію покладались функції поширення та поглиблення наукових установ. УАН складалась із трьох відділів: історико-філологічних, фізико-математичних та соціальних наук, наказом Гетьмана затверджувалось у складі нової Академії 12 академіків.

Академія повинна була стати не тільки науковим центром для широкого сприяння культурному відродженню України, але й відігравати велику роль у становленні та розвитку продуктивних сил. До її завдань входило вивчення запасів природних багатств України, тому в Академії було створено кафедри прикладних наук, які планувалось забезпечити обладнаними лабораторіями та тісно пов'язати з дослідними інститутами. Це підкреслював і перший президент Української Академії наук В. Вернадський: «Вона (Академія) повинна в своїй діяльності відгукуватись на всі нужди та потреби населення, які вимагають наукової допомоги та наукового висвітлення. Пульс її життя повинен битись разом із духовними та матеріальними потребами населення, настільки цим потребам можуть допомогти наукові знання та наукова думка» [11, с. 129].

Незважаючи на фінансові труднощі, гетьманський уряд знайшов можливість налагодити, у певній мірі, фінансування академії, асигнування виділялись на різноманітні дослідницькі програми та напрямки наукового пошуку. Академія дістала режим максимального сприяння, одержавши статус юридичної особи, а також право заснування наукових закладів, безмитного та позацензурного отримання літератури і наукового обладнання, присвоєння ступеня доктора наук, організації наукових форумів. Усі наукові видання УАН повинні були виходити українською мовою, а за бажанням автора – й іншими мовами [7]. З перших днів створення Академії наук робота в ній була поставлена на належному рівні, Академія розпочала активну діяльність, незважаючи на досить часту зміну влади та політичних настроїв, стала головним осередком наукових знань та фундаментальних досліджень.

На той час Українська Академія наук гостро потребувала вчених із високим творчим потенціалом та науковим авторитетом. Багаточисельні фундаментальні дослідження та оригінальні праці з різних напрямів ботанічної науки поставили В. Липського в перший ряд кандидатів для роботи в Академії. Перший президент УАН В.І. Вернадський, добре знаючи його завдяки попередній сумісній праці в Санкт-Петербурзі, запропонував йому посаду директора Ботанічного саду. У записці, складеній трьома академіками УАН та представлений 30 грудня 1918 р. на засідання фізико-математичного відділу, зазначалося, що «широкі та різносторонні географічні та ботанічні дослідження В.І. Липського в різних частинах світу мають велику наукову вагу та значення і давно вже звернули увагу європейських та американських учених на автора (...). Можна сказати без перебільшення, що В.І. Липський є одним з найкращих ботаніків-дослідників та видатним знавцем у справі організації ботанічних садів» [5, с. 71–72]. Зваживши на таку характеристику, 30 грудня 1918 р. на засіданні II фізико-математичного відділу УАН В. Липського обирають директором но-

воствореного ботанічного саду. Але затвердження його на цій посаді відбулося тільки 1 лютого 1919 р. Директорія, яка прийшла до влади після Гетьманату, ввела ряд змін у статут УАН. «Законом, виданим від Директорії Української Народної Республіки відносно статуту Української Академії наук у Києві» вводились ряд доповнень до окремих параграфів: до § 21 – про друкування праць Академії українською та іноземною мовами; до § 47, 57 – про необхідність вільного володіння українською мовою всім службовим особам; до § 62 – про прийняття присяги на вірність УНР дійсними членами Академії наук при їх затвердженні [16]. Тільки після отримання згоди кандидатів із цими параграфами їх кандидатури затверджувались в штаті УАН. Така ситуація сталась і з затвердженням В. Липського, про що свідчить протокол Спільного засідання УАН від 1.02.1919 р.: «4. Заслухано лист від В.І. Липського від 25.01.1919 р., кандидата на посаду Директора Ботанічного Саду. Він заявляє, що закон Директорії про §§ 21, 47, 57 та 62 йому відомий і, що він обов'язується той закон виконувати. 5. Переведено через потайне балотування вибір В.І. Липського на директора Ботанічного Саду. Обрано одногосно» [16].

У 1919 р. Радою Київського університету В. Липському присвоєно науковий ступінь доктора ботаніки “*honoris causa*”, тобто за сукупність праць, а 17 травня того ж року вченого обрано дійсним штатним академіком Української Академії наук по кафедрі ботаніки [15].

У період становлення та зміцнення Української Академії наук, учений своїми знаннями прислужився справі організації науки в Україні. Окрім завідування Ботанічним садом і кафедрою квіткових рослин В. Липський брав активну участь в організації та роботі різних академічних структур, зокрема природничого профілю. Відома його діяльність у Комісії УАН по вивченню природних багатств України, створеної в березні 1919 р., у Комісії по вивченню фауни України. Він працював у Видавничій комісії II відділу УАН, очолював Комісію енциклопедичного словника, Комісію по ревізії бібліотеки УАН, був представником академії у Військово-промисловому комітеті. Досить часто йому доводилося брати участь у роботі угодових комісій по залученню різних організацій до співпраці з УАН. Так, у 1920 р. він працював у комісії в справі прилучення до академії Комісії по вивченню природних багатств України та Вченого сільськогосподарського комітету. У грудні 1920 р. його було обрано до Господарського правління УАН як представника II відділу. На початку 1921 р. він став членом Угової комісії по об'єднанню Української академії наук з Українським науковим товариством.

Після від'їзду секретаря II відділу УАН (серпень 1919 р.) С. Тимошенко за кордон В. Липському було доручено здійснювати повноваження секретаря II Відділу. Як зазначав учений: «Секретарювання моє продовжувалось до осені 1928 року, коли я виїхав з Києва. (...) мені доручено було бути за представника свого Відділу в Управі (тобто господарчому органі Академії); мені ж було доручено складання всяких звітів, клопотань у справах Відділу. Потім мені ж було доручено бути за представника Бібліотечної

Ради від II Відділу і т. д.» [20, с. 14]. Переглядаючи Звідомлення про діяльність Української Академії наук, ми можемо констатувати той факт, що відомості про II Відділ, подані секретарем – академіком В. Липським, завжди несуть найвищепішну інформацію.

У згаданий період В. Липський знаходить час для роботи в експедиції по вивчення торф'яників біля Києва та Житомира, які на той час розроблялись для потреб народного господарства [15]. Результатом експедиції стали наукові рекомендації добувачам торфу, які досить відчутно покращували їх роботу.

14 червня 1921 р. постановою РНК УСРР було введено «Статут Всеукраїнської Академії наук», за яким Академія втрачала свою автономію, змінювався її юридичний статус, звужувались компетенції [7]. Тому Спільне зібрання ВУАН 8 серпня 1921 р. визнало запропонований статут не дійсний і продовжувало керуватись статутом від 1918 р. Із цього часу протистояння академії та владних структур набуло особливої гостроти. І саме в такий складний час, в жовтні 1921 р., В. Липський був обраний товаришем президента Академії наук України – за новим статутом Всеукраїнської академії наук (ВУАН). Президентом став академік М. Василенко. Події розвивались швидко, викликаючи постійні зміни в керівництві академії. У кінці березня 1922 р. Головою-президентом ВУАН обрано О. Левицького, а В. Липський, як зазначено у його щоденнику, «знову потрапив у віце-президенти». Але 9 травня цього ж року О. Левицький помер, і місце президента знов лишилося вакантним. На цю посаду пропонували обрати А. Кримського, М. Василенка, П. Тутковського, С. Єфремова, В. Іконнікова, Р. Орженцького, В. Липського. Нарешті, залишилася лише кандидатура останнього, якого і обрало Спільне зібрання від 12.06. 1922 р.: «Переведено через потайне балотування вибір академіка В. Липського на посаду президента АН, що його кандидатуру проголошено в попередньому зібранні. Більшістю 9 голосів проти 4 обрано В.І. Липського на голову-президента» [17].

Після обрання В. Липського на посаду Голови-президента ВУАН, він продовжує докладати багато зусиль для подальшої організації та розбудови наукових установ в Україні. На нього, як президента, покладалась відповідальність і за наукову, і за фінансову діяльність Академії. Президент ВУАН, як не дивно, дуже багато часу мав приділяти господарській роботі. В. Липський пише: «... з світанку до ночі доводилось виконувати різноманітні обов'язки господарського значення, аж до приймання дров і т. д. Поки не встановлено штатів та не унормовано праці» [20, с. 15].

Але не тільки господарчими справами займався В. Липський під час діяльності на посту президента ВУАН, у цей період широко відома його наукова, громадська, дослідна робота. У звіті ВУАН за 1923 р. про кафедру ботаніки та ботанічний сад, на чолі яких стояв академік В. Липський, вказано: «За відсутністю дільниці землі для саду (...) було зібрано бібліотеку, гербарій, початки музею тощо і матеріал для видання гербарію української флори; було звернуто особливу увагу на флору нижчих рослин...» [8, с. 402]. Декілька місяців 1923 р. учений пра-

цював у Ленінградському Ботанічному саду, почесним членом якого став у цьому ж році.

Академік В. Липський приймав активну участь в організації та роботі радіологічного з'їзду, який відбувся в Одесі (1925), його обрано головою з'їзду. У цьому ж році вчений обстежує заповідники Ірдинський (Черкащина) та «Чаплі» кол. Асканія Нова (Херсонщина).

Зокрема, за дорученням Раднаркому УРСР, беручи участь у комісії по обстеженню та впорядкуванню заповідника «Чаплі» (заступник голови комісії), були розроблені та представлені уряду певні рекомендації [19]. Про проект реорганізації даного заповідника В. Липський доповідав Народному комісаріату землеробства. У доповіді було підкреслено, що «збережений у Заповідникові степ дасть можливість всебічно, систематично та планово вивчати стан та динаміку степової природи, що відбуваються під впливом причин короткочасних та тривалих. Таке вивчення степової природи можливе тільки в Заповіднику, і приведе до детального з'ясування всіх умов для сільського та народного господарства. Повне з'ясування природних умов дасть можливість відповідно до них, доцільно та планово поліпшити його в районі Заповідника та на Україні...» [19]. Варто також згадати, що в своїй праці «Ботанічний сад Української Академії наук і його завдання», яка стосувалась завдань та структури Ботанічного саду ВУАН, академік В. Липський вносив пропозицію про надання статусу філіалу ВУАН заповіднику «Чаплі» (кол. Асканія Нова), для кращого вивчення та збереження своєрідної степової рослинності [9; 10].

Ще одна подія відбулася в 1925 р., коли В. Липський на чолі депутації ВУАН їздив до Ленінграду та Москви на 200-літній ювілей Всеукраїнської Академії наук. Із архівних документів дізнаємося, що на той час коштів на таку поїздку не було, і щоб відрядити представників ВУАН було позичено в приватних осіб 300 карбованців [18]. Проводилися заходи по налагодженню творчих взаємовідносин із вченими інших країн. На Спільному зібранні ВУАН у травні 1927 р. В.І. Липський запропонував поставити питання перед урядом України про необхідність заснування Українського товариства культурних зв'язків із закордоном і його пропозиція була прийнята зібранням.

Як уже зазначалось, В. Липський приймав участь у роботі багатьох комісій, комітетів, рад. За свідченнями зі знайдених нами протоколів Ботанічної Секції II відділу ВУАН, які на сьогоднішній день зберігаються в архіві Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, учений повинен був входити до складу нової редакційної колегії Українського ботанічного журналу. У протоколі від 29 жовтня 1927 р. зазначається: «Приймаючи на увагу те, що в другому числі УБЖ, (...), поміщено здебільшого не той матеріал, що був ухвалений Ботанічною секцією, (...) і тому, що було допущено багацько помилок нарада одноголосно ухвалила передати редактування УБЖ редакційній Колегії в такому складі: академік В.І. Липський, академік О.В. Фомін, Я.Х. Лепченко, М.Г. Холодний, і звернутись до II відділу УАН з проханням допомоги Секції при дальшому виданні Журналу за новою редакцією» [13]. Але вже через місяць це рішення з невідомих причин було відмінено [14].

Варто також відмітити, що у 1928 р. В. Липського було обрано членом-кореспондентом Всеукраїнської Академії наук за вагомих внесок у розвиток ботанічної науки. Рекомендували його для обрання І. Бородін та В. Комаров [15].

Починаючи з середини 20-х років обставини в Академії суттєво змінюються. Поступово обмежувалось її самоуправління, усе більш відчутним ставав тиск із боку Наркомосу, у веденні якого вона тоді знаходилась, посилювалось втручання влади у внутрішні справи Академії. На початку 1925 р. були доведені до відома Спільного зібрання «Основні положення реорганізації Всеукраїнської Академії наук», які вносили суттєві зміни в її структуру. 23 лютого 1925 р. відбулося засідання Спільного зібрання Академії, що виносило на порядок денний питання про переобрання Президії. На цьому зібранні колегіально було вирішено, що при реорганізації ВУАН не варто змінювати Президію, тому балотувався вогум довіри кожному з її членів. Голові-президенту В.Липському висловило довіру 17 академіків, 5 – були проти, 1 – утримався [8].

Оцінку роботи В. Липського давали не тільки його колеги, керівники радянських органів влади також не залишилися осторонь. У деяких опублікованих та неопублікованих архівних джерелах знаходимо відомості про оцінку постаті В.Липського і з боку партійних керівників України, які вершили на той час долі української науки та її вчених. «Окремим академікам можна дати таку характеристику: Президія – Президент В.І. Липський (з II Відділу) політично інертний...». І далі: «Інша група – В.І. Липський, М.Ф. Кащенко, М.М. Крилов, Г.В. Пфейффер ... – є як громадські діячі – нулі, але в науці – люди з відомими іменами» [8, с. 205].

У згаданий період розпочалась робота різних комісій по обслідуванню ВУАН, які відзначали як позитивні, так і негативні явища в діяльності Академії. Деякі їх пропозиції стосувались безпосередньо створення ботанічного саду Академії. Наприклад, Комісія Наркомату Робітничо-Селянської інспекції УРСР зазначала, що Київському губвиконкомом потрібно «прискорити передачу Голосіївського лісу для наукової експлуатації ВУАН» [8]. Але грубе, а нерідко і некомпетентне втручання влади в академічні справи викликало непорозуміння між самими академіками; обставини ставали тяжкими. Особисті амбіції, вражене самолюбство окремих співробітників породжували атмосферу недовіри та нещирості. В Академії наук відбувалась як внутрішня боротьба між окремими групами вчених, які по-різному сприймали наукове та громадське життя, так і боротьба, до якої призводила ідеологічна полеміка з боку партійного апарату. Починаючи з 1927 р., протистояння влади та ВУАН посилюється, йде відвертий тиск на керівництво останньої. Для вивчення стану роботи Академії створюється нова комісія, на цей раз Комісія Народного Комісаріату освіти (НКО). Не встановивши контроль над внутрішнім життям Академії шляхом введення нового статуту, уряд ухвалив рішення про зміну керівництва за політичними мотивами, а щоб мати підстави для цього, призначив ревізію даною комісією. Остання підготувала політичну платформу для проведення перевиборів керівних органів Академії. Висновки даної Комісії були розгромними для

ВУАН. Замість реальної оцінки діяльності Академії члени комісії надали перевагу виявленню хиб, недоліків та негативних моментів у роботі наукової установи. Керівництво Академії і, насамперед, Президію, яку очолював В. Липський, було звинувачено в недотриманні законів радянської влади, їм це інкримінувалось як політичні порушення. Комісія пропонувала негайно оголосити перевибори Президента ВУАН, провести нове затвердження складу академіків, встановити тверду структуру та штати Академії.

Висновки. На той час партійне керівництво держави вважало В.І. Липського «політично

інертним» президентом, який передоверив управління академією С.О. Єфремову та А.Ю. Кримському. Колеги-академіки теж висловлювали незадоволення його нейтральним ставленням до різних угруповань, що склалися у ВУАН. Проте безсторонню поведінку В.І. Липського можна виправдати важкими обставинами, в яких існувала академія. Адже її часто звинувачували в аполітичності і навіть у контрреволюційній діяльності, і явна підтримка президентом якоїсь із груп академіків могла порушити рівновагу, привести до відкритого протистояння між членами ВУАН і навіть до її закриття.

Список літератури:

1. Барбарич А.І. Володимир Іполитович Липський. Київ : Вид-во АН УРСР, 1958. 38 с.
2. Бордзіловський Є.І. В.І. Липський (некролог). *Журн. Ін-ту бот. АН УРСР*. 1937. № 13-14 (21-22). С. 5–6.
3. Васильченко І.Т. Володимир Іполитович Липський (К 100-летию со дня рождения). *Ботан. журнал*. 1963. Т. 48, № 8. С. 1236–1239.
4. Вернадский В.И. Страницы автобиографии. Москва, 1998. 118 с.
5. Вернадский В.И., Тутковский П.А., Кащенко Н.Ф. О научных работах В.И. Липского. Протоколи засідань Фізично-математичного відділу УАН за 1918 р. Київ, 1919. Протокол № 6. С. 71–72.
6. Доброчаева Д.Н., Мокрицкий Г.П. Владимир Иполитович Липский. Київ : Наукова думка, 1991. 214 с.
7. Історія Академії наук України (1918-1923) : Документи і матеріали. Київ : Наукова думка, 1993. 375 с.
8. Історія Національної Академії наук України 1924-1928 рр. Київ : НБУВ, 1998. 762 с.
9. Липський В.І. Ботанічний сад Української Академії наук і його завдання. *Ювілейний збірник на пошану академіка Д.І. Багалія*. Київ, 1927. С. 1–53.
10. Липський В.І. та ін. Доповідь науково-експертної комісії, організованої НКО з постанови РНК від 23 липня 1925 р. для обслідування Державного степового заповідника «Чаплі» (кол. Асканія-Нова). *Вісті держ. степ. заповідника «Чаплі»*. 1928. Т. 5. С. 179–193.
11. Мочалов И.И. Владимир Иванович Вернадский. Москва : Наука, 1982. С. 22, 312, 322, 433.
12. Крецул Н.І. Володимир Іполитович Липський (до 150-річчя з дня народження). *Український ботанічний журнал*. 2013. Т. 70, № 1. С. 113–117.

Архівні джерела:

Архів інституту ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України

13. Опис 1 справа 5 Протокол засідання Ботанічної Секції II відділу ВУАН від 29.10.1924 р. – 5 арк.
14. Опис 1 справа 5 Протокол засідання Ботанічної Секції II відділу ВУАН від 27.11.1924 р. – 2 арк.
Державний архів Житомирської області
15. Фонд Р-5008. Опис І. од. зб. 3 Трудовой список В.И. Липского.
Институт рукописів Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського
16. Фонд І. справа 23292, справа 26127 Протокол Спільного засідання УАН від 01.02.1919 р.
17. Справа 26253 Протокол № 119 Спільного зібрання (Ради) ВУАН від 12 червня 1922 р. – 1 арк.
18. Справа 26547. Доклад о работе предприятий АН за 1926 г. – 13 арк.
19. Фонд Х. Архів АН УРСР. Справа 17292 Доклад науково-експертної комісії, організованої НКО з постанови РНК від 23 липня 1925 р. для обслідування державного степового заповідника «Чаплі» (б. «Асканія-Нова»)
20. Справа 18682. Липський В.І. Кафедра квіткових рослин та Ботанічний Сад [стаття про роботу кафедри 1929-1930]. – 23 арк.

References:

1. Barbarych A.I. Volodymyr Ipolytovych Lytskyi. Kyiv : Vyd-vo AN URSR, 1958. 38 s.
2. Bordzilovskiy Ye.I. V.I. Lytskyi (nekroloh). *Zhurn. In-tu bot. AN URSR*. 1937. № 13-14 (21-22). S. 5–6.
3. Vasylychenko Y.T. Vladymyr Yppolytovych Lytskyi (K 100-letiyu so dnia rozhdnyia). *Botan. zhurnal*. 1963. T. 48, № 8. S. 1236–1239.
4. Vernadskiy V.Y. Stranytsi avtobyohrafyy. Moskva, 1998. 118 s.
5. Vernadskiy V.Y., Tutkovskiy P.A., Kashchenko N.F. O nauchnykh rabotakh V.Y. Lypskoho Protokoly zasidan Fizychno-matematychnoho viddilu UAN za 1918 r. Kyiv, 1919. Protokol № 6. S. 71–72.
6. Dobrochaeva D.N., Mokrytskyi H.P. Vladymyr Yppolytovych Lytskyi. Kyiv : Naukova dumka, 1991. 214 s.
7. Istoriiia Akademii nauk Ukrainy (1918-1923) : Dokumenty i materialy. Kyiv : Naukova dumka, 1993. 375 s.
8. Istoriiia Natsionalnoi Akademii nauk Ukrainy 1924-1928 rr. Kyiv : NBUV, 1998. 762 s.
9. Lytskyi V.I. Botanichnyi sad Ukrainskoi Akademii nauk i yoho zavdannia. *Yuvileinyi zbirnyk na poshanu akademika D.I. Bahaliia*. Kyiv, 1927. S. 1–53.
10. Lytskyi V.I. ta in. Dopovid naukovo-ekspertnoi komisii, orhanizovanoi NKO z postanovy RNK vid 23 lypnia 1925 r. dlia obsliduvannia Derzhavnoho stepovoho zapovidnyka «Chapli» (kol. Askaniia-Nova). *Visti derzh. step. zapovidnyka «Chapli»*. 1928. T. 5. S. 179–193.
11. Mochalov Y.Y. Vladymyr Ivanovykh Vernadskiy. Moskva : Nauka, 1982. S. 22, 312, 322, 433.
12. Kretsul N.I. Volodymyr Ipolytovych Lytskyi (do 150-richchia z dnia narodzhennia). *Ukrainskyi botanichnyi zhurnal*. 2013. T. 70, № 1. S. 113–117.

Arkhivni dzherela:

Arkhiv instytutu botaniky imeni M.H. Kholodnoho NAN Ukrainy

13. Opys 1 sprava 5 Protokol zasidannia Botanichnoi Sektsii II viddilu VUAN vid 29.10.1924 r. – 5 ark.

14. Opys 1 sprava 5 Protokol zasidannia Botanichnoi Sektsii II viddilu VUAN vid 27.11.1924 r. – 2 ark.

Derzhavnyi arkhiv Zhytomyrskoi oblasti

15. Fond R-5008. Opys I. od. zb. 3 Trudovoi spysok V.Y. Lypskoho.

Instytut rukopysiv Natsionalnoi biblioteky Ukrainy im. V.I.Vernadskoho

16. Fond I. sprava 23292, sprava 26127 Protokol Spilnoho zasidannia UAN vid 01.02.1919 r.

17. Sprava 26253 Protokol № 119 Spilnoho zibrannia (Rady) VUAN vid 12 chervnia 1922 r. – 1 ark.

18. Sprava 26547. Doklad o rabote predpriyatyi AN za 1926 h. – 13 ark.

19. Fond Kh. Arkhiv AN URSSR. Sprava 17292 Doklad naukovo-ekspertnoi komisii, orhanizovanoi NKO z postanovy RNK vid 23 lypnia 1925 r. dlia obsliduvannia derzhavnogo stepovoho zapovidnyka «Chapli» (b. «Askaniia-Nova»)

20. Sprava 18682. Lypskiy V.I. Kafedra kvitkovykh roslyn ta Botanichnyi Sad [stattia pro robotu kafedry 1929-1930]. – 23 ark.